

*А. М. Новак,
аспірант кафедри економіки підприємств міського господарства,
Харківська національна академія міського господарства*

РЕАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

У статті розглянуто основні теоретико-методичні підходи до визначення й формування механізму реалізації регіональних економічних інтересів в умовах активного розвитку інтеграційних процесів.

In this article, primarily is considered the methodology, approaching of determinate and form of realization mechanism of regional economical interests and conditions for active development of integration processes.

Ключові слова: регіон, регіональні економічні інтереси, інтеграція.

ВСТУП

В умовах поглиблення регіоналізації й міжнародної інтеграції, які виступають основними рушійними силами глобалізації, підвищується значення діяльності регіонів країн. Регіон України, будучи відносно незалежним суб'єктом міжнародних економічних відносин, відіграє все більшу роль у реалізації міжнародних пріоритетів країни і формуванні зовнішньоекономічної політики країни.

Незважаючи на пріоритетність євроінтеграційної спрямованості економічної політики країни і більшості регіонів України, основним торговельним партнером залишаються країни СНД. З 2006 р. країни Європи стають основними іноземними інвесторами для економіки України. Аналізуючи зовнішньоекономічні зв'язки країни можливо простежити високу залежність економіки країни від зовнішніх факторів, насамперед імпорту енергоносіїв та іноземних інвестицій.

Протягом довготривалого розвитку економічної науки питання визначення, формування і реалізації економічних інтересів, взаємозв'язок суспільних і держав-

них інтересів, реалізація суспільних і економічних інтересів конкретної особистості в контексті загальнонаціональних пріоритетів лишалися одними з панівних і знайшли своє відображення в працях А. Сміта, Т. Веблена, К. Маркса, Дж. Мілля, Дж. Кейнса, В. Ойкена, Д. Норта, Дж. Б'юкенена, М. Олсона та інш.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

У сучасній економічній науці існує досить розгалужене коло визначень національних, регіональних та інтересів особистості. У національних інтересах відбивається ставлення нації, суспільства до сукупності соціально-політичних інститутів, духовних і матеріальних цінностей. Сутність національних інтересів сконцентровано в прагненні будь-якої соціальної, культурної й історичної спільноти забезпечити собі збалансований, сталий розвиток і найбільш відповідне їй можливостям і потребам місце у світовому співтоваристві як його повноправного суб'єкта, що повинне забезпечити національну безпеку [1]. При визначенні національних інте-

Рис. 1. Механізм реалізації регіональних економічних інтересів

ресів, насамперед у економічній сфері, основний вплив на їх вироблення здійснює концепція соціально-економічного розвитку.

Виходячи із всезростаючого впливу зовнішньоекономічних зв'язків, регіональні економічні інтереси характеризуються довготривалими цілями регіону, які сприймаються апіорі, одже не зазначені в регіональних стратегіях або цільових програмах розвитку, але виступають основою для вибору тактики і стратегії зовнішньоекономічної діяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ

Система національних інтересів України визначається сукупністю основних інтересів особи, суспільства і держави. На сучасному етапі інтереси особи полягають в реальному забезпеченні конституційних прав і свобод, особистої безпеки, в підвищенні якості і рівня життя, у фізичному, духовному й інтелектуальному розвитку. Інтереси суспільства включають зміцнення демократії, досягнення і підтримки громадської згоди, підвищення творчої активності населення і духовне відродження України [2].

Питання визначення економічних інтересів у економічній теорії, насамперед, пов'язане з певним суб'єктом, який є їх носієм. При цьому, зберігаючи певні спільні риси, прояв і реалізація їх мають певні особливості. Визначення регіональних інтересів на стадії розвитку євроінтеграційних процесів і входження України у світове економічне співтовариство як повноправного члена, потребує окреслення еволюції національних економічних та регіональних інтересів при становленні незалежної держави і формування самостійної конкурентної економіки країни в цілому і сучасних господарських комплексів її регіонів.

За своєю спрямованістю національні інтереси орієнтовані на забезпечення виживання та прогресивного розвитку особи, суспільства, держави. Дискусійним в літературі лишається зміст загальнонаціональних, регіональних і приватних інтересів. Загальнонаціональні економічні інтереси зумовлені потребами економічного розвитку країни, а отже, вони не можуть зникнути. Наявність перетворених форм загальноекономічних інтересів — ще не факт існування самого інтересу, хоча

його не завжди легко визначити. У міру зниження темпів росту внутрішнього попиту неминучим стане різке посилення конкуренції імпорتنих і вітчизняних товарів, що приведе або до значного скорочення темпів економічного зростання, доходів і внутрішнього попиту або до уповільнення росту імпорту [3].

Національні інтереси України в сфері економіки є ключовими. Комплексне рішення проблем, пов'язаних з реалізацією національних інтересів України, можливо тільки на основі стійкого функціонування багатогалузевого високотехнологічного виробництва, здатного забезпечити економіку, що веде до галузі, якісною сировиною і устаткуванням, армію — озброєнням, населення і соціальну сферу — предметами споживання і послугами, а зовнішню торгівлю — конкурентоздатними експортними товарами.

Відстоювання національних інтересів потребує зміцнення позицій господарюючих суб'єктів, їх економічної і матеріальної бази, в сталості розвитку. На цій основі формуються економічні інтереси, зміст і правовий статус яких включає оцінки економічного успіху, можливих збитків і втрат, вимушених витрат і відповідних інвестицій, упущеної вигоди і ризику підприємницької активності [4].

Економічні процеси і методи набули важливого значення разом з політичними засобами відстоювання національних інтересів. Вони стають вагомим компонентом зміцнення національної безпеки, обов'язковою умовою збереження державності і важливою передумовою запобігання регіональним конфліктам [5].

Економічні процеси і методи набули важливого значення разом з політичними засобами відстоювання національних інтересів. Вони стають вагомим компонентом зміцнення національної безпеки, обов'язковою умовою збереження державності і важливою передумовою запобігання регіональним конфліктам.

Незважаючи на те, що питання економічних інтересів є базовим для економічної теорії, характер їх виникнення, принципи забезпечення досі викликають багато дискусій. Саме тому необхідно розглянути основні теоретико-методичні питання до визначення характеру і змісту економічних інтересів, насамперед, регіональних.

Під суб'єктом регіональних економічних інтересів найчастіше розуміють частину території держави, виділену за спільністю природнокліматичних, етнічних, культурних ознак, а головне — за характерною спеціалізацією і структурою виробництва, спільною виробничою і соціальною інфраструктурою в адміністративну одиницю, свідомо скероввану і координовану для досягнення певних цілей суспільного розвитку [5].

Дане визначення повністю відповідає тим принципам даного регіону як суб'єкта — носія регіональних економічних інтересів, на які будемо орієнтуватися у даному дослідженні.

Таким чином, у сучасній моделі регіональних економічних інтересів у основу покладань особистий інтерес, як головний чинник поведінки господарюючого суб'єкта.

Проблема формування соціально-ринкового механізму реалізації економічних інтересів, своєю необхідною умовою має забезпечити цілісність і однорідність економічного простору країни, в якому важливу функцію виконують регіональні інтереси.

Реалізація цих інтересів можлива лише шляхом системної організації економічних стосунків, яка, у свою чергу, може трактуватися як сукупність норм, механізмів, форм узгодження принципів ринкової економіки з принципами регіоналізму, регіонального і місцевого самоврядування, які дозволяють здійснювати компроміс економічних, соціальних, екологічних й інших інтересів найрізноманітніших суб'єктів економічних стосунків.

Саме на рівні регіонів виникають і накопичуються проблеми соціального, економічного і політичного характеру, які у рамках кожного з них мають специфічний характер. В той же час кожен регіон, займаючи певне місце в системі суспільного поділу праці, має деяку специфічність умов: природних, економічних, соціальних, має в силу цього певну специфіку потреб і можливостей.

Але сучасний стан розвитку соціально-економічних процесів зумовлює ряд суперечностей в складній системі інтересів. Як зазначено в значній кількості досліджень, що присвячені реалізації економічних інтересів, основними суперечностями виступають:

— суперечності між регіональними економічними інтересами та економічними інтересами окремих суб'єктів його економіки;

— суперечності між загальнонаціональними економічними інтересами та регіональними економічними інтересами.

Перший вид суперечностей пов'язаний з неоднозначністю соціальних результатів економічної діяльності і визначає соціально-регіональні суперечності; другий — полягає у реалізації загальнонаціональних інтересів і досить часто безпосередньо не збігається з реалізацією економічних інтересів кожного окремого регіону і, таким чином, визначає національно-регіональні суперечності [6].

Спираючись на визначення прояву економічних інтересів у різноманітних сферах, механізм їх реалізації представлено на рис. 1.

Виходячи з класичного визначення економічних інтересів як зацікавленості суб'єкта в одержанні економічних переваг, слід зазначити, що для регіонів України економічні інтереси на сучасному етапі проявляються не лише в отриманні переваг в тій чи іншій сфері. Економічні інтереси сучасного регіону спрямовані на максимальне задоволення потреб регіонального розвитку і потреб територіальної спільноти в цілому, а також потреб конкретної людини, яка проживає на його території за рахунок отримання економічних переваг на базі територіального і міжнародного поділу праці, який проявляється у розвитку спеціалізації і кооперування на регіональному рівні.

Основними регіональними інтересами у зовнішньоекономічній сфері на сучасному етапі розвитку економіки країни можливо виділити наступні:

— максимально ефективне використання переваг міжнародного і територіального поділу праці;

— відповідність якості життя населення регіону світовим, насамперед, європейським стандартам;

— функціонування інфраструктурного забезпечення міжрегіонального, інтеграційного і зовнішньоекономічного співробітництва регіонів;

— перерозподіл наявних ресурсів і залучення додаткових або поповнення недостатніх ресурсів із зовнішніх джерел;

— переваги і позиції країн і регіонів, які виступають партнерами українських регіонів, на міжнародних ринках.

ВИСНОВКИ

Незважаючи на те, що в ряді питань, які стосуються зовнішньоекономічних зв'язків і міжрегіонального, транскордонного і прикордонного співробітництва, регіон має достатню незалежність, безперечним лишається той факт, що регіон є структурною ланкою національної економіки і, таким чином, пріоритетними для будь-якого регіону є національні інтереси і реалізація загальнонаціональних ідей. Реалізація регіональних інтересів в участі в інтеграційних процесах, розвитку усіх форм міжрегіонального і міжнародного співробітництва. Однією з важливих складових економічної безпеки національної економіки визначено здатність країни як самостійної держави захищати свої національні інтереси від зовнішніх і внутрішніх загроз. Тобто регіони, активно включаючись у процеси лібералізації зовнішньоекономічних зв'язків і розвитку новітніх форм міжрегіонального і міжнародного співробітництва, при реалізації своїх інтересів, як і в будь-якій сфері суспільного життя, підпорядковують їх загальнонаціональним інтересам. Але сучасний стан і рівень розвитку окремого регіону потребує акценту саме на тій сукупності регіональних інтересів, які найбільш об'єктивно відображають його актуальні потреби.

Література:

1. Воронов А.А. Понятие национальных интересов в сфере экономики // А.А. Воронов / Проблемы управления риском в техносфере. — 2007. — №2. — С. 130—133.

2. Шипілова Л.М. Системний підхід у дослідженні концептуальних засад національної безпеки України: 36. наук. праць. "Нова парадигма". — К.: НПУ, 2004. — № 37. — С. 142—147.

3. Шипілова Л.М., Романов І.В., Вещицький І.В., Шпура М.І. Політика безпеки України: сучасна внутрішня і зовнішня політика України: 36. наук. праць. — К: ННДЦ ОТ і ВБ України, 2004. — № 5 (25). — С. 4—13.

4. Милосердов В.В. Экономические интересы и отношения / В.В. Милосердов. — Екатеринбург: Изд-во Урал.ГСХА, 2006. — 92 с.

5. Сторощук Б.Д. Характер і особливості суперечностей економічних інтересів регіону // Б.Д. Сторощук / Вісн. Академії праці і соціальних відносин ФПУ. — 2002. — №3. — С. 103—109.

6. Комарницький І.Ф. Організаційно-правові засади реалізації економічних інтересів регіону / Комарницький І.Ф., Сторощук Б.Д. // Наук. вісн. ЧНУ ім. Ю. Федьковича: 36. наук. пр. Вип. 162: Економіка. — Чернівці: Рута, 2002. — С. 9—13.

Стаття надійшла до редакції 09.08.2011 р.